

- HAGE, J. (1995). *Post-industrial lives. New demands, new prescriptions.* Teoksessa A. Howard (toim.), *The changing nature of work* (s. 485-512). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- HECKSCHER, C. (1994). *Defining the post-bureaucratic type.* Teoksessa C. Heckscher ja A. Donnellon (toim.), *The post-bureaucratic organization: New perspectives on organizational change* (s. 14-62). Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- HECKSCHER, C. & APPLGATE, L.M. (1994). *Introduction.* Teoksessa C. Heckscher ja A. Donnellon (toim.), *The post-bureaucratic organization: New perspectives on organizational change* (s. 1-13). Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- HECKSCHER, C. & DONNELLON, A. (TOIM.) (1994). *The post-bureaucratic organization: New perspectives on organizational change.* Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- HIRSCHHORN, L. (1997). *Reworking authority. Leading and following in the post-modern organization.* Cambridge, Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.
- HOBFOLL, S.E. (1998). *Stress, culture and community; Psychology and philosophy of stress.* New York: Plenum Press.
- HOWARD, A. (1995). *Rethinking the psychology of work.* Teoksessa A. Howard (toim.), *The changing nature of work* (s. 511-555). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- HUCZYNSKI, A. & BUCHANAN, D. (1991). *Organisational behaviour. An introductory text.* Hertfordshire: Prentice-Hall.
- KARASEK, R. & THEORELL, T. (1990). *Healthy work. Stress, productivity, and the reconstruction of working life.* New York: Basic Books.
- KIRA, M. (2003). *From good work to sustainable development - Human resources consumption and regeneration in the post-bureaucratic working life.* Stockholm: Royal Institute of Technology, Department of Industrial Economics and Management.
- LAZARUS, R.S. & FOLKMAN, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping.* New York: Springer Publishing Company.
- MASLACH, C. & LEITER, M.P. (1997). *The truth about burnout. How organizations cause personal stress and what to do about it.* San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- MERLLIÉ, D. & PAOLI, P. (2000). *Ten years of working conditions in the European Union. Summary.* Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
- NOON, M. & BLYTON, P. (1997). *The realities of work.* Basingstoke: Macmillan Press LTD.
- PATTERSON, F. (2001). *Developments in work psychology.* *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 74, 381-390.
- POWELL, W.W. (1987). *Hybrid organizational arrangements: New form or transitional development.* *California Management Review*, Fall, 67-87.
- RANSOME, P. (1996). *The work paradigm.* Aldershot: Avebury.
- SPARKS, K., FARAGHER, B. & COOPER, C.L. (2001). *Well-being and occupational health in the 21st century workplace.* *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 74, 489-509.
- THORSRUD, E. & EMERY, F. E. (1969). *Medinflytande och engagemang i arbetet. Norska försök med självstyrande grupper.* Stockholm: Utvecklingsrådet för Samarbetsfrågor.
- ULICH, E. (1991). *Arbeitspsychologie.* Stuttgart: Poeschel.
- VARTIAINEN, M. (1994). *Työn muutoksen työvälinoet. Muutoksen hallinnan sosiotekniset menetelmät.* Espoo: Otatiето.
- WEICK, K. (1995). *Sensemaking in organizations.* Thousand Oaks, California: SAGE Publications
- WINGBORG, M. (2000). *En vårfloed av stresslarm. En sammanställning av aktuell forskning om ohälsan i arbetslivet.* Stockholm: TCO.

Jan Saarela
**Benägenheten att bli företagare:
 En jämförelse av svenskspråkiga
 och finskspråkiga***

Syftet med denna uppsats är att analysera vad som inverkar på benägenheten att bli företagare. Av specifikt intresse är språkgruppsskillnaden i företagarenägenhet. Andelen företagare bland svenskspråkiga är mer än hälften större än bland finskspråkiga bosatta i samma område i Finland. Min analys, som utnyttjar data från Statistikcentralens longitudinella folkräkningsfil, visar att orsaken till skillnaden huvudsakligen beror av boendeort och regional bakgrund. Yttre omständigheter, samt huruvida man är en inflyttad i en region, är sålunda avgörande för om man blir företagare. Män som är uppvuxna i en företagarfamilj tenderar också att ha en högre benägenhet än andra att själva bli företagare.

Inledning

En av dagens stora samhällspolitiska utmaningar är att råda bot på den bestående höga arbetslösheten. Förslagen och försöken är många. En allmän uppfattning bland flertalet beslutsfattare är att ett ökat antal företagare kan lösa problemet – se till exempel huvudpunkterna i programmet för Matti Vanhanens regering (Statsrådet, 2003). Företagare skapar och upprätthåller arbetsplatser både åt sig själva och åt andra. Genom att uppmuntra till företagande skulle sysselsättningsgraden sålunda kunna höjas.

Lämpliga politiska lösningar för att ge utrymme till detta kräver att man känner till de underliggande drivkrafterna, det vill säga varför vissa människor blir företagare.¹ Det finns ett flertal

studier, både från Finland (Johansson, 2000; Uusitalo, 2001; Ritsilä och Tervo, 2002) och andra länder (Blanchflower och Oswald, 1998; Rees och Shah, 1986), som har undersökt denna fråga. De allmänna slutsatserna är att det inte finns några helt entydiga förklaringar till varför man startar ett eget företag, utan att det snarare verkar vara så att en blivande entreprenör måste vara utrustad med flera gynnsamma egenskaper, och att verksamhetsförutsättningarna skall vara de rätta (Lazear, 2003). De bakomliggande faktorerna inkluderar sålunda humankapital, ekonomiska tillgångar och lämpliga yttre omständigheter.

I det här papperet kommer jag att jämföra två befolkningsgrupper i Finland – svenskspråkiga

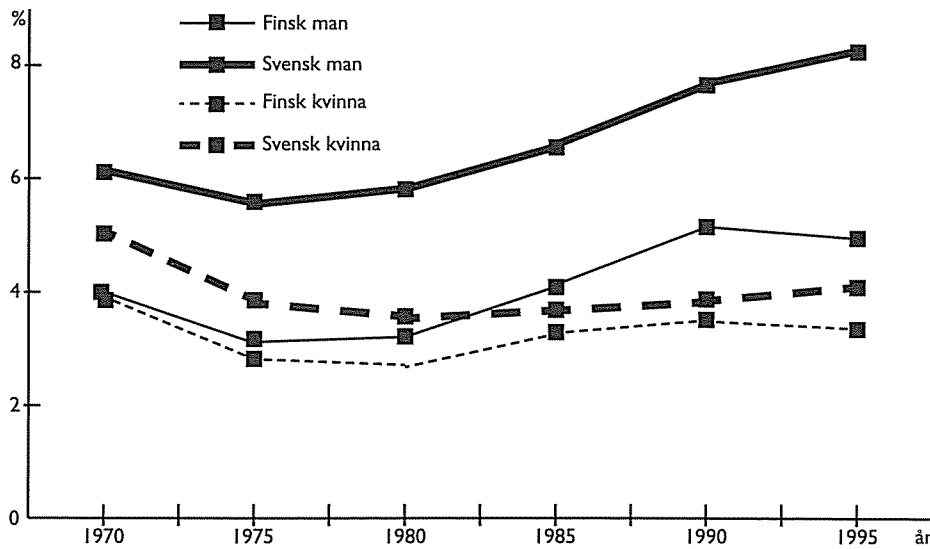
* Jag är tacksam för kommentarer från seminariedeltagare vid Eötvös Loránd universitetet i Budapest och anonyma personer.

¹ Med företagare menas här en person som inte är jordbruksföretagare och som får sin huvudsakliga utkomst från det egna företaget, antingen som arbetsgivare eller som egen företagare.

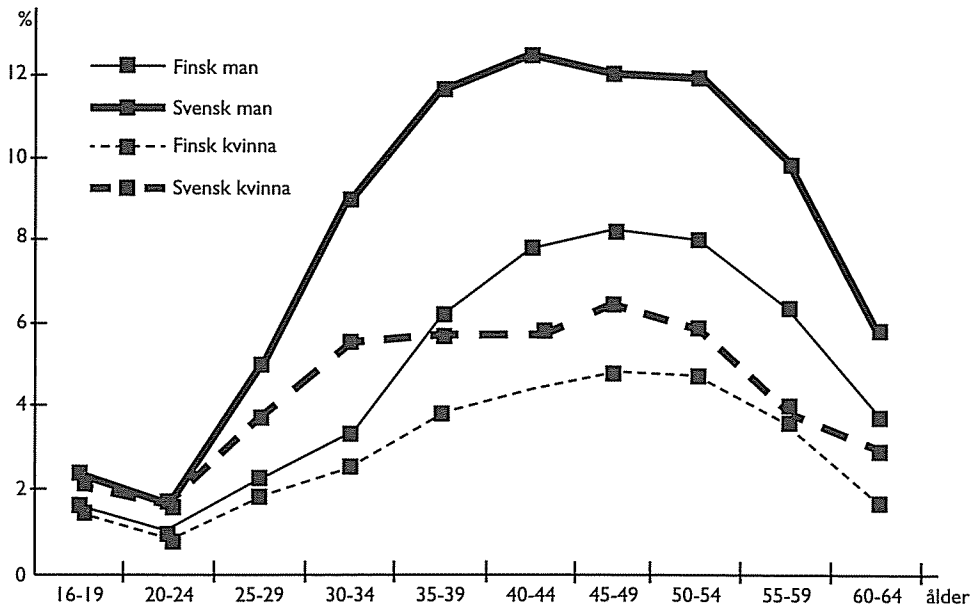
och finskspråkiga. De skiljer sig i viss utsträckning åt vad beträffar både yttre omständigheter och individuella egenskaper. Andelen företagare i den svenskspråkiga befolkningsgruppen är ock-

så betydligt större än i den finskspråkiga. Detta illustreras i figur 1, vilken återger situationen i Svenskfinland under tidsperioden 1970 till 1995.² Ur figuren framgår att den överlägset största an-

Figur 1. Andelen företagare i Svenskfinland enligt språkgrupp och kön i åldrarna 16-64 år, 1970-1975
Källa: Egna uträkningar baserade på Statistikcentralens longitudinella folkräkningsfil.

Figur 2. Andelen företagare i Svenskfinland enligt ålder, språkgrupp och kön, 1995
Källa: Egna uträkningar baserade på Statistikcentralens longitudinella folkräkningsfil.

² Svenskfinland utgörs av de tvåspråkiga och enspråkigt svenska kommunerna i Finland, vilka är belägna längs med den södra och västra kustremsan av landet, inklusive landskapet Åland. En kommun klassificeras som tvåspråkig om språkminderiteten överstiger åtta procent eller 3000 invånare.

delen personer som driver ett företag finns i den svenskspråkiga manliga befolkningen. I slutet av år 1995, exempelvis, var denna andel cirka åtta procent, i jämförelse med cirka fem procent bland finskspråkiga män. Bland svenskspråkiga kvinnor är företagande också betydligt vanligare än bland finskspråkiga kvinnor. Differensen i förhållande till finskspråkiga män är därtill inte speciellt stor. Ur figur 2 kan vi ytterligare se att skillnaden mellan språkgrupperna finns i alla åldrar, men att den är klart störst bland 30-44-åriga män och bland 25-39-åriga kvinnor.

Syftet med denna uppsats är att analysera vad som inverkar på benägenheten att bli företagare. Specifikt är jag intresserad av hur skillnaden i företagarenägenhet mellan svenskspråkiga och finskspråkiga kan förklaras. Beror den av socio-demografiska faktorer, social bakgrund och/eller boenderegion? Internationella studier har visat att variationen i företagarenägenhet mellan befolkningsgrupper i vissa fall beror av bakomliggande faktorer, såsom exempelvis att ens far har varit företagare (Fairlie & Meyer, 1996; 2000; Hout & Rosen, 2000). Det finns dock inga tidigare studier som explicit har jämfört svenskspråkiga och finskspråkiga i detta hänseende.

Teoretiska utgångspunkter

Faktorer som direkt eller indirekt kan ha ett samband med personers benägenhet att bli företagare indelas här i tre huvudsakliga kategorier: (1) socioekonomiska och demografiska egenskaper, (2) den sociala bakgrunden, samt (3) boenderegion.

En fjärde viktig faktor är tillgången till likvida medel, eftersom man ofta är i behov av kapital då man startar upp ett företag (Evans & Jovanovic, 1989; Holtz-Eakin m.fl., 1994; Johansson, 2000). Den ekonomiska situationen, och därmed också de ekonomiska förutsättningarna för att bli företagare, är till vissa delar olika för svenskspråkiga och finskspråkiga (Saarela 2002; 2004; Saarela & Finnäs 2003a). Det är sålunda tänkbart att ekonomiska faktorer kan vara av betydelse för att förklara skillnader i företagarenägenhet mellan de två språkgrupperna. I data som utnyttjas har jag inte tillgång till uppgifter om inkomst eller förmögenhet, men vissa av de variabler som utnyttjas kan betraktas som grova indikatorer på tillgången till likvida medel.

Socioekonomiska och demografiska faktorer som ålder, utbildning och familjesituation har i flera empiriska studier visat sig vara korrelerade med benägenheten att bli företagare (Quinn, 1980; Bates, 1985; 1990; Rees & Shah, 1986; Johansson, 2000). Teoretiskt sett är de förväntade effekterna dock inte entydiga. Äldre personer har generellt sett större arbetsmarknadserfarenhet än yngre personer, vilket medför att de borde ha bättre möjligheter att finna en marknad för sitt tänkta företags produkter eller tjänster, och därmed vara mer benägna att bli företagare. Å andra sidan kan det vara så att äldre personer är mer ovilliga till den stora arbetsinsats och den relativt höga risk ett eget företag ofta innebär, eftersom de närmar sig pensionsåldern. Investeringar i utbildning kan ses som en alternativkostnad till att bli företagare. Detta skulle innebära att företagarenägenheten minskar med utbildningsnivå, men det kan också vara så att högre utbildning representerar högre humankapital, vilket resulterar i att man mer effektivt kan utnyttja de yttre omständigheterna för att bli företagare. Att ha familj kan tänkas medföra att man inte är benägen att ta stora risker, men å andra sidan kan de goda förtjänstmöjligheter ett framgångsrikt eget företag innebär göra att man anser att man bättre kan försörja sin familj.

Socioekonomisk bakgrund återger dels kulturella och psykosociala faktorer, dels ekonomiska faktorer. Forskning har visat att det finns en intergenerationell komponent i fråga om företagande (Lentz and Laband, 1990; Fairlie & Meyer 1996; 2000; Hout & Rosen 2000; Uusitalo, 2001). Detta innebär att föräldrar överför företagandans på sina barn. Om andelen företagare i en befolkningsgrupp historiskt sett har varit hög kan detta sålunda ge återverkningar på den framtida andelen företagare i gruppen. Föräldrar som är företagare kan ge sina barn den kunskap som krävs för att sköta ett företag, och de kan uppfattas som förebilder. Den intergenerationella komponenten kan också påverka attityderna till risktagande. Därtill kan det givetvis vara så att ett företag går i arv från generation till generation, och att tillgången till likvida medel beror av ens sociala bakgrund.

En persons familjbakgrund kan ytterligare tänkas utgöra ett både ekonomiskt och psyko-

socialt hinder för att bli företagare som vuxen. Har man vuxit upp utan båda föräldrarna kan tillgången till likvida medel vara sämre än vad som annars skulle vara fallet, och motivationen och attityderna till företagande, samt förebilderna, vara andra.

Den regionala bakgrunden är en annan potentiellt viktig faktor. Huruvida man är upp vuxen i den nuvarande boenderegionen eller ej kan vara viktig av flera orsaker. Har man flyttat in i regionen för att löntagararbete har erbjudits, eller därför att möjligheterna att få ett sådant har varit stora, borde sannolikheten för att bli företagare vara låg. De sociala nätverk som behövs för att sköta ett framgångsrikt företag fungerar rimligen också bättre om man är upp vuxen på orten. Tillgången till likvida medel borde därtill vara bättre om man har starka band till och är känd i den region där man verkar.

Det har i ett flertal sammanhang argumenterats att svenskspråkiga i Finland har bättre sociala nätverk än finskspråkiga (Finnäs, 1997; Saarela och Finnäs, 2003b). Detta kan bero på att en stor del av finskspråkiga bosatta i Svenskfinland är inflyttade från andra orter i landet, medan nästan alla svenskspråkiga har sina rötter i detta geografiska område. Regional bakgrund fungerar därmed sannolikt som en indikator på skillnader i social integrering mellan de två språkgrupperna.

Slutligen kan man förvänta sig att de yttre omständigheterna i termer av boenderegion är betydelsefulla för att förklara företagarenheten. På orter där det är svårt att få vanligt löntagararbete kan man förvänta sig att benägenheten att starta eget företag är relativt stor (Ritsilä & Tervo, 2002), förutsatt att man inte väljer att gå arbetslös, flyttar eller börjar pendla till ett jobb på annan ort. Eftersom de två språkgrupperna skiljer sig åt avsevärt vad beträffar den geografiska koncentrationen inom Svenskfinland är det naturligt att förvänta sig att boenderegion ligger bakom en avsevärd del av skillnader i företagarenheten.

Data

Data som används är från Statistikcentralens longitudinella folkräkningsfil. Dessa ger mig möjlighet att följa personer från deras barndom, för att se vem som är företagare i tidig vuxen ålder. Filen innehåller länkad individuell information över alla invånare i Finland vid folkräkningarna 1970, 1975, 1980, 1985, 1990 och 1995. Jag känner till personernas födelseår (i femårs intervall), kön, modersmål, utbildningsnivå, socioekonomiska status, familjesituation och boenderegion.

Analysen begränsas till personer som bor i Svenskfinland vid åldern 30-34 år. Den regionala begränsningen beror av att egentliga språkgruppsjämförelser annars inte är möjliga: så gott som alla svenskspråkiga i Finland bor i detta område.³

Det bör påpekas att den finskspråkiga befolkning som här studeras kan vara en selekterad grupp, vilket skulle innebära att de finskspråkiga som har flyttat in i Svenskfinland från andra delar av landet skiljer sig åt från dem som bor kvar utanför området vad beträffar underliggande faktorer som påverkar företagarenheten. Detta bör hållas i minne när man tolkar analysresultaten. Samma sak gäller det faktum att jag med innevarande data inte har möjlighet att explicit, på ett helt tillfredsställande sätt, studera hur (förändringar i) arbetsmarknadsläget och näringsstrukturen på lokal nivå inverkar på företagarenheten. Personers boenderegion kan dock betraktas som en grov indikator på variationen i sådana yttre omständigheter.

Den beroende variabeln – huruvida man är företagare eller ej – mäts vid 30-34 års ålder. Jag får då med två kohorter i analysen: de som är födda 1956-1960 samt de som är födda 1961-1965. Att mäta situationen vid denna ålder verkar vara det mest lämpliga alternativet, eftersom den tenderar att vara strategiskt viktigt vad beträffar beslutet att bli företagare (se figur 2). Därtill är det så att i lägre åldrar (25-29 år) är en relativt stor andel personer fortfarande kvar i olika utbildningar, medan antalet kohorter

skulle bli endast en om man analyserade högre åldrar (35-39 år).

Ekonomiskt icke aktiva personer (alla under 16 år) kodas enligt huvudmannens socioekonomiska ställning.⁴ Därför känner jag till socioekonomisk bakgrund, familjebakgrund och regional bakgrund vid 10-14 års ålder, trots att all ursprungsinformation är på individnivå.

Variabler som mäts vid 30-34 års ålder är utbildningsnivå, familjesituation och boenderegion. Det är möjligt att dessa variabler är endogena, det vill säga att individens val av vardera bestäms samtidigt som valet att bli företagare. Jag har dock valt att inkludera dem i analysen, eftersom fokus först och främst ligger på att förklara skillnader mellan språkgrupper med hjälp av bakomliggande faktorer.

Tabell 1 återger fördelningen av variabler i data enligt kön och språkgrupp. För respektive grupp anges också andelen företagare. Denna framställning återger tre väsentliga aspekter. För det första, att fördelningen av variablerna är väldigt olika mellan språkgrupperna. Bland finskspråkiga är andelen personer som har vuxit upp i en arbetarfamilj betydligt större än bland svenskspråkiga, medan andelen personer som har vuxit upp i en företagarfamilj eller i en jordbrukarfamilj är lägre. Språkgruppskillnader i regional bakgrund, å sin sida, reflekterar det faktum att rörligheten inom landet är mycket större bland finskspråkiga än bland svenskspråkiga, och att andelen personer som är inflyttade till Svenskfinland följaktligen är mycket större i den finskspråkiga befolkningen. Andelen finskspråkiga som inte har vuxit upp med båda föräldrarna är också större än motsvarande andel bland svenskspråkiga. Vad beträffar nuvarande boenderegion kan vi se att det stora flertalet av alla finskspråkiga i Svenskfinland är bosatta i Helsingforsområdet, till skillnad från svenskspråkiga som är mer geografiskt utspridda. Det tenderar också att finnas vissa skillnader i utbildningsnivå och familjesituation mellan språkgrupperna. Det bör dock påpekas att denna beskrivning som sådan inte återger förhållandena på ett helt rättvist sätt. Den geografiska koncentrationen av res-

pektive befolkningsgrupp skiljer sig åt markant, och fördelningen av flera av variablerna skiljer sig åt mellan regioner.

För det andra kan vi notera att andelen företagare är speciellt hög i vissa sociodemografiska grupper, såsom bland personer med företagarenheten, bland dem som är upp vuxna i nuvarande boenderegion, bland personer som är bosatta utanför större städer, bland personer med lägre utbildning, samt bland dem som bor i parförhållanden med barn. Speciellt bland män verkar dessa faktorer ha ett starkt samband med företagarenheten.

Slutligen bör poängteras att det också finns en anmärkningsvärd skillnad mellan språkgrupperna vad beträffar andelen företagare i vissa av dessa sociodemografiska grupper. Bland svenskspråkiga personer med företagarenheten, samt de som är upp vuxna i den nuvarande boenderegionen, är företagarenheten betydligt större än bland motsvarande finskspråkiga. Samma sak tenderar i någon mån att vara fallet vad beträffar män upp vuxna med båda föräldrarna. Språkgruppskillnaden är därtill betydligt större bland personer bosatta utanför de större städerna än bland övriga. Därutöver tenderar svenskspråkiga män med utbildning på grundnivå att vara de som har den största benägenheten att bli företagare. Sambandet mellan familjesituation och företagande är ganska likartat i respektive språkgrupp, trots att den absoluta skillnaden mellan språkgrupperna är stor.

För kvinnor är språkgruppskillnaden mellan olika sociodemografiska grupper i allmänhet mindre än för män. Detta kan eventuellt bero på att kvinnor i denna ålder har en betydligt lägre grad av deltagande i arbetskraften än män.

Ovanstående beskrivning visar att det är motiverat att försöka förklara skillnader i företagarenheten mellan svenskspråkiga och finskspråkiga med hjälp av att grupperna har olika fördelning på bakomliggande variabler. Därtill verkar det också finnas skäl att analysera om inverkan av de olika variablerna skiljer sig åt mellan de två språkgrupperna.

³ Uteslutna ur analysen är också (a) personer med annat modersmål än finska och svenska, (b) de som försvinner ur data till följd av emigration eller dödsfall, samt (c) de som var bosatta utomlands vid 10-14 års ålder, eftersom det inte finns uppgifter om deras sociala bakgrund. En person betraktas som svenskspråkig ifall hans eller hennes modersmål vid 30-34 års ålder var svenska.

⁴ Huvudman är den person i hushållet som har det huvudsakliga ekonomiska ansvaret.

Tabell 1. Fördelning av variabler i data, samt andelen företagare i respektive kategori, enligt språkgrupp och kön

	MÄN		Svensk		KVINNOR		Svensk	
	Finsk		Finsk		Finsk		Finsk	
	%	%	%	%	%	%	%	%
	i data	företag.	i data	företag.	i data	företag.	i data	företag.
Utbildning: Grundnivå	21,3	6,7	24,7	10,6	18,0	3,0	16,0	4,7
Lägre mellannivå	28,6	5,2	31,6	10,3	23,9	4,0	30,1	7,5
Högre mellannivå	25,2	5,2	20,9	8,9	31,6	2,5	27,2	3,8
Lägsta på högre nivå	7,8	3,3	7,3	6,6	9,5	1,5	9,0	3,4
Högskolenivå	17,0	2,9	15,5	3,3	17,0	2,6	17,7	2,1
Familj; Parförh. med barn	43,8	6,2	53,5	10,3	49,3	3,7	64,4	5,9
Parförhållande utan barn	20,8	4,8	16,0	8,0	16,7	2,7	11,1	3,2
Ensamstående	29,5	3,6	18,4	6,1	22,3	1,6	13,6	2,4
Ensamförsörjare	0,6	6,5	0,5	8,9	10,7	2,1	8,7	2,8
Bor med förälder/föräldrar	5,3	3,4	11,6	6,7	1,0	1,9	2,3	1,4
Kohort; 1956-1960	47,8	5,2	50,8	8,4	47,9	3,1	50,0	4,4
1961-1965	52,2	4,8	49,2	9,1	52,1	2,7	50,0	5,1
Socioekon. bakgr.; Arbetare	40,9	4,6	29,1	7,6	40,0	2,8	30,3	4,6
Lägre tjänsteman	21,5	4,8	18,8	7,8	20,5	2,9	18,6	4,1
Högre tjänsteman	17,9	4,5	17,6	6,0	16,5	3,2	18,0	3,4
Företagare	5,8	10,3	8,9	21,7	6,2	3,8	8,3	6,7
Jordbrukare	6,0	4,2	19,1	8,4	9,1	2,3	18,7	6,1
Övriga	7,9	5,2	6,5	7,1	7,8	2,6	6,2	4,7
Familjebakgr.; Båda föräldr.	84,3	5,0	89,3	8,8	84,9	2,9	89,1	4,7
Ej båda föräldrarna	15,7	4,9	10,7	7,8	15,1	2,7	10,9	4,9
Regional bakgr.; Nuvarande	52,3	5,7	80,4	9,4	45,3	3,1	72,6	5,1
Annan region i Svenskfinl.	5,5	5,5	18,1	6,1	5,8	3,8	25,5	3,9
Ort utanför Svenskfinland	42,2	4,0	1,5	3,5	48,9	2,5	1,9	4,5
Boenderegion*; Helsingfors	71,3	4,6	23,5	5,1	72,4	2,6	24,2	3,0
Öster om Helsingfors	1,5	4,7	3,6	10,3	1,4	3,4	3,9	3,6
Östra Nyland	2,8	8,3	8,0	9,5	2,6	5,5	7,8	4,0
Västra Nyland	1,0	4,9	8,1	9,9	0,8	4,0	8,5	5,5
Väster om Helsingfors	3,9	6,0	5,1	12,2	3,7	3,9	5,1	4,5
Åbo	12,4	5,2	5,5	5,5	12,0	2,9	5,2	3,7
Åboland och Åland	0,3	7,1	11,7	9,4	0,4	5,8	11,7	5,7
Söder om Vasa	0,4	9,0	7,8	13,1	0,4	7,1	7,1	7,6
Vasa	3,5	6,1	9,4	8,1	3,3	3,5	9,8	3,7
Norr om Vasa	2,9	6,9	17,2	10,4	2,9	4,6	16,6	6,7
Totalt	100,0	5,0	100,0	8,7	100,0	2,9	100,0	4,7
Antal	94932	4725	17305	1511	97360	2797	16150	767

* Kategorierna för Boenderegion består av kommunerna: (1) Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla, (2) Lovisa, Borgå, (3) Lapträsk, Borgå landskommun, Märskom, Strömfors, Pyttis, Liljendal, Pernå, Sibbo, (4) Hangö, Karis, Ekenäs, Tenala, (5) Pojo, Pojo landskommun, Ingå, Sjundeå, Kyriklätt, (6) Åbo, Pargas, (7) Dragsfjärd, Kimito, Västankfjärd, Finby, Hautskär, Inö, Korpo, Nagu, landskapet Åland, (8) Kaskö, Kristinestad, Korsnäs, Närpes, Malax, (9) Vasa, Korsholm, (10) Maxmo, Oravais, Vörå, Karleby, Jakobstad, Nykarleby, Kronoby, Larsmo, Pedersöre.

Analysmetoder och resultat

Logistiska regressionsmodeller har anpassats för att kvantifiera effekterna av de använda variablerna på sannolikheten att vara företagare vid 30-34 års ålder. Det som återges är sålunda respektive variabels oberoende effekt på det studerade utfallet, det vill säga variabelns inverkan efter att effekten av övriga variabler har tagits i beaktande. Eftersom använda data inte är stickprov utan inkluderar hela populationen, indikerar resultaten hur väl de använda modellerna återspeglar de verkliga förhållandena.

Jag har estimerat separata ekvationer för respektive språkgrupp, för vardera könet, eftersom det är väsentligt att få veta om effekten av variablerna skiljer sig åt mellan de två grupperna. Resultaten är sammanfattade i tabell 2. De visar att det bland svenskspråkiga män finns en något större skillnad i företagarenägenhet mellan personer med olika social bakgrund än vad som är fallet bland finskspråkiga män. Den skattade sannolikheten att vara företagare, för den finskspråkiga manliga referenspersonen (utbildning på grundnivå, boende i ett parförhållande med barn, född 1956-1960, arbetarbakgrund, uppvuxen med båda föräldrarna, uppvuxen i nuvarande boenderegion, samt bosatt i Helsingforsområdet) är 7,6 procent.⁵ Skulle personen i stället ha exempelvis företagarbakgrund är den skattade sannolikheten att vara företagare vid 30-34 års ålder 17,7 procent.⁶ Motsvarande andelar för svenskspråkiga män är 6,5 procent och 18,9 procent. För kvinnor är benägenheten att vara företagare lägre än bland män. Det finns dock en närmast genomgående skillnad till svenskspråkigas fördel: andelar motsvarande de ovanstående är 3,4 och 5,2 procent för finskspråkiga kvinnor, samt 4,0 och 6,4 procent för svenskspråkiga kvinnor.

Den regionala bakgrunden är av stor betydelse för män. Benägenheten att vara företagare är betydligt lägre bland personer som inte är uppvuxna i nuvarande boenderegion, och allra lägst bland dem som är uppvuxna utanför

Svenskfinland. Betydelsen av regional bakgrund tenderar också att vara större för svenskspråkiga än för finskspråkiga. Motsvarande entydiga mönster gäller inte för kvinnor, vilket kan tänkas bero på att deras beslut att bli företagare beror på andra underliggande faktorer än mäns, såsom till exempel familjebildning.

Det kvarstår anmärkningsvärda skillnader mellan regioner i företagarenägenheten, men skillnaden mellan språkgrupperna inom regioner är dock relativt liten (notera värdet för respektive intercept). Detta tyder på att det är näringsstrukturen och de personliga verksamhetsförutsättningarna som är avgörande för om man blir företagare, och att språkgruppsskillnaden på aggregerad nivå till stor del beror av den geografiska fördelningen av respektive språkgrupp.

Familjebakgrunden har ingen större betydelse för benägenheten att vara företagare i någongrunden gruppen som studeras. Däremot visar det sig att företagarenägenheten faller med utbildningsnivå (jmf. Johansson 2000). Detta kan tänkas bero på att utbildning och företagande fungerar som varandras substitut – personer som satsar på hög utbildning inriktar sig på en löntagarbaserad karriär och väljer därmed att inte bli företagare. Skillnaden mellan utbildningsnivåer är också större för svenskspråkiga män än för finskspråkiga män.

Personer som bor i hushåll bestående av par med barn har en större benägenhet att bli företagare än andra. Speciellt för svenskspråkiga kvinnor verkar det finnas ett starkt positivt samband mellan att vara gift/sambo med barn och att vara företagare.

Utvecklingen under tiden 1990 till 1995 tenderar att ha varit till de svenskspråkigas fördel, eftersom företagarenägenheten bland svenskspråkiga födda i den senare kohorten är större än i den förra, medan det inte finns någon sådan kohorteffekt för finskspråkiga.

För att kunna sammanfatta resultaten, och för att veta i hur hög grad skillnaden i företagarenägenhet mellan språkgrupperna beror av fördelningen av variabler, å ena sidan, och av effekten

⁵ $1/[1+\exp(-2,500)]=0,0759$.

⁶ $1/[1+\exp(-2,500+0,964)]=0,1771$.

Tabell 2. Resultat av logistiska regressionsmodeller för benägenheten att vara företagare

	MÄN		KVINNOR		MÄN		KVINNOR	
	Finsk	Svensk	Finsk	Svensk	Finsk	Svensk	Finsk	Svensk
Utbildning; Grundnivå	-	-	-	-	-	-	-	-
Lägre mellannivå	-0,237	(0,040)	-0,051	(0,069)	0,311	(0,057)	0,338	(0,110)
Högre mellannivå	-0,267	(0,043)	-0,142	(0,081)	-0,164	(0,060)	-0,299	(0,126)
Lägsta på högre nivå	-0,757	(0,073)	-0,480	(0,127)	-0,657	(0,098)	-0,421	(0,175)
Högskolenivå	-0,878	(0,059)	-1,044	(0,128)	-0,142	(0,072)	-0,842	(0,168)
Familj; Parförh. med barn	-	-	-	-	-	-	-	-
Parförhållande utan barn	-0,202	(0,040)	-0,180	(0,080)	-0,202	(0,054)	-0,502	(0,143)
Ensamstående	-0,580	(0,039)	-0,498	(0,084)	-0,703	(0,060)	-0,752	(0,150)
Ensamförsörjare	-0,046	(0,177)	-0,231	(0,404)	-0,617	(0,074)	-0,778	(0,168)
Bor med förälder/ föräldrar	-0,871	(0,082)	-0,643	(0,098)	-0,747	(0,240)	-1,454	(0,452)
Kohort; 1956-1960	-	-	-	-	-	-	-	-
1961-1965	-0,040	(0,030)	0,119	(0,056)	-0,093	(0,039)	0,242	(0,076)
Socioekon. bakgr.;	-	-	-	-	-	-	-	-
Arbete	-	-	-	-	-	-	-	-
Lägre tjänsteman	0,149	(0,042)	0,242	(0,088)	0,183	(0,054)	0,069	(0,118)
Högre tjänsteman	0,246	(0,048)	0,301	(0,103)	0,381	(0,059)	0,163	(0,134)
Företagare	0,964	(0,051)	1,208	(0,083)	0,448	(0,075)	0,490	(0,131)
Jordbrukare	0,135	(0,073)	-0,007	(0,086)	-0,069	(0,081)	0,246	(0,106)
Övriga	0,215	(0,060)	-0,007	(0,136)	0,017	(0,082)	-0,033	(0,178)
Familjebakgr.; Båda föräldr.	-	-	-	-	-	-	-	-
Ej båda föräldrarna	-0,069	(0,044)	0,007	(0,100)	-0,043	(0,058)	0,126	(0,130)
Regional bakgr.;	-	-	-	-	-	-	-	-
Nuvarande	-	-	-	-	-	-	-	-
Annan region i Svenskfinl.	-0,113	(0,068)	-0,328	(0,086)	0,030	(0,080)	-0,039	(0,097)
Ort utanför Svenskfinland	-0,324	(0,035)	-0,542	(0,348)	-0,195	(0,043)	0,347	(0,284)
Boenderegion; Helsingfors	-	-	-	-	-	-	-	-
Öster om Helsingfors	-0,024	(0,127)	0,634	(0,157)	0,194	(0,154)	-0,046	(0,239)
Östra Nyland	0,544	(0,076)	0,461	(0,124)	0,632	(0,094)	-0,106	(0,180)
Västra Nyland	0,013	(0,154)	0,505	(0,121)	0,314	(0,181)	0,271	(0,160)
Väster om Helsingfors	0,237	(0,074)	0,781	(0,132)	0,276	(0,093)	0,134	(0,199)
Åbo	0,126	(0,046)	0,128	(0,161)	0,099	(0,060)	0,107	(0,209)
Åboland och Åland	0,361	(0,235)	0,424	(0,111)	0,701	(0,214)	0,266	(0,145)
Söder om Vasa	0,507	(0,184)	0,790	(0,119)	0,934	(0,196)	0,496	(0,160)
Vasa	0,198	(0,076)	0,390	(0,121)	0,186	(0,100)	-0,048	(0,170)
Norr om Vasa	0,276	(0,079)	0,488	(0,103)	0,442	(0,095)	0,435	(0,135)
Intercept	-2,500	(0,042)	-2,663	(0,109)	-3,348	(0,058)	-3,179	(0,152)
Log likelihood	-18202,142		-4835,561		-12371,847		-2944,826	
Cox & Snell R²	0,012		0,033		0,006		0,017	
Nagelkerke R²	0,037		0,074		0,028		0,054	
Antal	94932		17305		97360		16150	

Estimaten anger icke-exponentierade koefficienter. Talen inom parentes är estimatens standardfel.

av dessa variabler, å den andra, har jag utfört en dekomponering. Detta innebär att koefficienterna (de estimerade effekterna) tillhörande finskspråkiga har anpassats på svenskspråkiga, och vice versa.⁷ Det gör att jag kan separera effekten av skillnader i fördelning av variabler från effekten av skillnader i avkastning på variablerna. Det som erhålls är då ett sammanfattande, standardiserat mått på hur stor andel av språkgruppsskillnaden som kan förklaras med hjälp av respektive variabel.

Resultaten av dekomponeringen finns sammanfattade i tabell 3. Vi kan se att en avsevärd del av skillnaden i företagarenägenhet mellan svenskspråkiga och finskspråkiga kan förklaras av att de har olika fördelning på variablerna. Omkring tre fjärdedelar av den observerade skillnaden på aggregerad nivå för män kan förklaras av

detta, medan nästan det totala för kvinnor. Boenderegion och regional bakgrund är av klart störst betydelse för vardera könet. Därtill har den socioekonomiska bakgrunden relativt stor betydelse för män, och familjesituationen för kvinnor. Konstanthåller man följaktligen för boenderegion, regional bakgrund och socioekonomisk bakgrund så kvarstår endast knappt 25 procent av språkgruppsskillnaden i manlig företagarenägenhet. Denna del brukar hänföras till olika avkastning på variablerna, men den kan också tolkas i termer av oförklarad språkgruppsskillnad. Gör vi motsvarande beräkningar för kvinnor, och konstanthåller för boenderegion, regional bakgrund och familjesituation, kvarstår enbart dryga fem procent av skillnaden mellan språkgrupper. Övriga variabler tillför litet i förklaringsvärde.

Tabell 3. Resultat från dekomponering av skillnad i andelen företagare mellan svenskspråkiga och finskspråkiga

	MÄN	KVINNOR
Genomsnittlig absolut skillnad	3,8	1,9
Genomsnittlig relativ skillnad (%)	75,5	65,3
Skilnad som inte kan förklaras (%)	23,3	3,7
Skilnad som kan förklaras (%)	76,7	96,3
Variablernas andel (%) av förklarad (total) skillnad		
Utbildning	-6,3 (-4,8)	-2,0 (-1,9)
Familjesituation	5,9 (4,5)	11,3 (10,8)
Kohort	0,3 (0,2)	0,3 (0,2)
Socioekonomisk bakgrund	11,3 (8,7)	3,4 (3,3)
Familjebakgrund	0,4 (0,3)	0,2 (0,2)
Regional bakgrund	41,3 (31,7)	35,1 (33,8)
Boenderegion	47,0 (36,1)	51,7 (49,8)

Konklusioner

På aggregerad nivå är andelen företagare i den svenskspråkiga befolkningen mer än hälften större än i den finskspråkiga befolkningen bosatt i samma område. Denna studie har visat att

orsaken till språkgruppsskillnaden beror av två huvudsakliga faktorer. Den ena är den geografiska koncentrationen, det vill säga var respektive språkgrupp är bosatt i Svenskfinland. Den andra

⁷ Eftersom fördelningen av variablerna skiljer sig åt avsevärt mellan språkgrupperna, och då dessa tenderar att ha ett starkt samband med företagarenägenhet, är det så kallade "indexnummer-problemet" (med andra ord, vilken språkgrupp dekompositionen ska utföras kring) av stor betydelse. Man kringgår detta problem genom den teknik som har utvecklats av Neumark (1988) och Oaxaca och Ransom (1994). Jag har följaktligen estimerat också en ekvation för båda språkgrupperna tillsammans, och använt mig av estimaten från denna när jag har genomfört dekomponeringen. Se Blackaby m.fl. (1998; 2002) för en mer utförlig beskrivning av hur man går till väga.

är den regionala bakgrunden. Personer som är inflyttade i en region är mindre benägna att bli företagare än de som har sina rötter i regionen. Företagarbenägenheten är sålunda lägre bland finskspråkiga, eftersom de i hög grad bor i andra regioner än svenskspråkiga, samt därför att de inte är uppvuxna i den region där de nu är bosatta. I det fall man betraktar regional bakgrund som en indikator på social integrering, kan man sålunda argumentera att variationen i företagarbenägenhet mellan språkgrupperna beror av skillnader i de underliggande sociala nätverk som uppkommer till följd av att man är rotfast i en region.

Socioekonomisk bakgrund visar sig ha relativt stor betydelse för manlig företagarbenägenhet. Är man uppvuxen i en företagarfamilj är sannolikheten att man själv blir företagare avsevärt större än om man är uppvuxen i någon annan typ av familj. I viss mån verkar alltså företagandet gå i arv.

För kvinnor har nuvarande familjesituation ett starkt samband med om man är företagare eller ej. De som bor i parförhållanden och har barn har en klart större benägenhet att vara företagare än andra.

Strukturella olikheter ligger sålunda bakom en mycket stor del av skillnaden i företagarbenägenhet mellan språkgrupperna. Boenderegion, regional bakgrund och familjesituation förklarar i princip hela den observerade skillnaden mellan språkgrupperna för kvinnor. För män kvarstår en knapp fjärdedel när man har tagit i beaktande

att de har olika fördelning vad beträffar boenderegion, regional bakgrund och socioekonomisk bakgrund.

Det verkar sålunda vara de yttre omständigheterna som avgör om en person blir företagare. Är man bosatt i områden där näringsstrukturen är sådan att löntagararbeten är relativt få, måste man anpassa sig. Det gör man antingen genom att flytta, pendla eller överväga att starta eget företag. Detta resonemang stöds ganska klart av resultaten från språkgruppsjämförelsen. Rörligheten inom landet är avsevärt lägre för svenskspråkiga än för finskspråkiga, medan den regionala och socioekonomiska bakgrundens betydelse för företagarbenägenhet är högre.

Vilka skulle då de politiska lösningarna för att öka andelen företagare vara, utgående från resultaten i denna studie? Mycket förenklat kan man argumentera för att antingen försöker man påverka flyttströmmarna så att de går ut ur de större städerna, eller så inriktar man sig på specifika regionala och lokala lösningar för att skapa de förutsättningar som krävs. Det är omständigheterna som skapar företagaren.

Ett led i framtida forskning, relaterat till resonemanget ovan, kunde vara att explicit studera betydelsen av ekonomiska faktorer på benägenheten att bli företagare i respektive språkgrupp. Är detta beslut starkt relaterat till de likvida medel som finns att tillgå, till förväntad företagarinkomst, och till huruvida man har ärvt företaget av sina föräldrar?

Referenser

- BATES, T. (1985). *Entrepreneur Human Capital Endowments and Minority Business Viability*. *Journal of Human Resources*, 20, 540-554.
- BATES, T. (1990). *Entrepreneur Human Capital Inputs and Small Business Longevity*. *Review of Economics and Statistics*, 72, 551-559.
- BLACKABY, D. H., LESLIE, D. G., MURPHY, P. D. & O'LEARY, N. C. (1998). *The Ethnic Wage Gap and Employment Differentials in the 1990s: Evidence for Britain*. *Economics Letters*, 58, 97-103.
- BLACKABY, D. H., LESLIE, D. G., MURPHY, P. D. & O'LEARY, N. C. (2002). *White/Ethnic Minority Earnings and Employment Differentials in Britain: Evidence from the LFS*. *Oxford Economic Papers*, 54, 270-297.
- BLANCHFLOWER, D. & OSWALD, A. (1998). *What Makes an Entrepreneur?*. *Journal of Labor Economics*, 16, 26-60.
- EVANS, D. & JOVANOVIĆ, B. (1989). *An Estimated Model of Entrepreneurial Choice under Liquidity Constraints*. *Journal of Political Economy*, 97, 808-827.
- FAIRLIE, R. W. & MEYER, B. D. (1996). *Ethnic and Racial Self-employment Differences and Possible Explanations*. *Journal of Human Resources*, 31, 757-793.
- FAIRLIE, R. W. & MEYER, B. D. (2000). *Trends in Self-employment among White and Black Men during the Twentieth Century*. *Journal of Human Resources*, 35, 643-669.
- FINNÄS, F. (1997). *Social Integration, Heterogeneity, and Divorce: The Case of the Swedish-speaking Population in Finland*. *Acta Sociologica*, 40, 263-277.
- HOLTZ-EAKIN, D., JOULFAIAN, D. & ROSEN, H. S. (1994). *Entrepreneurial Decisions and Liquidity Constraints*. *RAND Journal of Economics*, 25, 334-347.
- HOUT, M. & ROSEN, H. (2000). *Self-employment, Family Background, and Race*. *Journal of Human Resources*, 35, 670-692.
- JOHANSSON, E. (2000). *Self-employment and Liquidity Constraints: Evidence from Finland*. *Scandinavian Journal of Economics*, 102, 123-134.
- LAZEAR, E. P. (2003). *Entrepreneurship*. IZA Discussion Paper, nr 760. IZA, Bonn < <ftp://iza.org/dps/dp760.pdf> > (besökt 19 februari 2004).
- LENTZ, B. F. & LABAND, D. N. (1990). *Entrepreneurial Success and Occupational Inheritance among Proprietors*. *Canadian Journal of Economics*, 23, 563-579.
- NEUMARK, D. (1988). *Employers' Discriminatory Behaviour and the Estimation of Wage Discrimination*. *Journal of Human Resources*, 23, 279-295.
- OAXACA, R. & RANSOM, M. R. (1994). *On Discrimination and the Decomposition of Wage Differentials*. *Journal of Econometrics*, 61, 5-21.
- QUINN, J. (1980). *Labour Force Participation Patterns of Older Self-Employed Workers*. *Social Security Bulletin*, 43, 17-28.
- REES, H. & SHAH, A. (1986). *An Empirical Analysis of Self-employment in the UK*. *Journal of Applied Econometrics*, 1, 95-108.
- RITSILÄ, J. & TERVO, H. (2002). *Effects of Unemployment on New Firm Formation: Micro-level Panel Data Evidence from Finland*. *Small Business Economics*, 19, 31-40.
- SAARELA, J. (2002). *Språkgruppskillnader i utkomststödtagande*. *Ekonomiska Samfundets Tidskrift*, 55, 89-97.
- SAARELA, J. (2004). *De förmögna finlandssvenskarna?* *Janus, förestående*.
- SAARELA, J. & FINNÄS, F. (2003A). *Interethnic Wage Variation in the Helsinki Area*. *Finnish Economic Papers, förestående*.
- SAARELA, J. & FINNÄS, F. (2003B). *Unemployment and Native Language: The Finnish Case*. *Journal of Socio-Economics*, 32, 59-80.
- STATSRÅDET (2003). *Regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens regering 24.6.2003* < www.valtioneuvoisto.filtiedostot/pdf/139357.pdf > (besökt 19 februari 2004)
- UUSITALO, R. (2001). *Homo Entrepreneurus?*. *Applied Economics*, 33, 1631-1638.